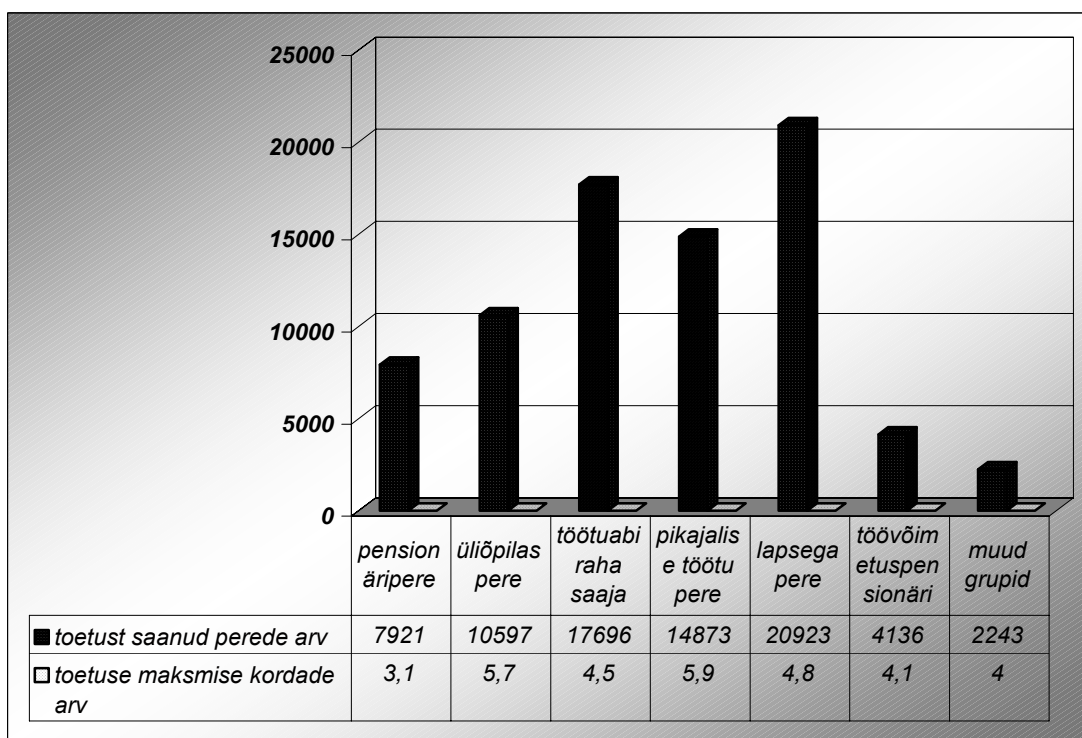

Varandusliku seisu arvestamisest toimetulekutoetuse määramisel

07.01.2003 6-5/2

Kokku rahuldati Eestis 2002 a 9 kuuga 293 355 taotlust toimetulekutoetuse saamiseks. Arvestuslikult seega sai igakuiselt toimetulekutoetust 32 595 perekonda. Kokku sai 9 kuu jooksul toimetulekutoetust 58 729 erinevat perekonda (u 10% perede üldarvust).

Joonis 1 osutab põhilistele gruppidele, kes saavad toimetulekutoetust Eestis. Kõneldakse küll palju ebaõiglaselt makstavatest toetustest tasandil “keegi käib BMW-ga toimetulekutoetust välja võtmas” ja on avastatud ka palju mitmesuguseid pettusi, kuid tõsiseltvõetavaid andmeid toimetulekutoetust saavate inimeste suurest varast olemas ei ole. Lugeja võib ainult kaudselt aimata, millistel juhtudel toodud gruppidel võiks sellist vara olla, mis neile toimetulekutoetuse määramist ebaõiglaseks muudaks.

Joonis 1. Toimetulekutoetuse saajad 2002 aasta esimesel 9 kuul (allikas: Sotsiaalministeerium).

NB! Kuna mõned tunnused (nt lapse olemasolu peres ja lapsevanema töötus) esinevad samal ajal ühes peres, siis joonisel esinevad need pered kahes tulbas, st perede üldsumma on väiksem kui joonisel toodud arvude summa.

Ligikaudselt võib hinnata, et iga üheksas töövõimetuspensionär, iga teine või kolmas töötu abiraha saaja, iga teine-kolmas pikaajaline töötu, iga kümnes lastega pere, iga kolmekümnes vanaduspensionär ja iga viies üliõpilane on toimetulekutoetuse saaja.

Varandusliku seisu arvessevõtmine toimetulekutoetuse määramisel saab Eestis eelkõige teostuda seeläbi, et toimetulekutoetuse taotleja deklareerib oma varad ja kinnitab seda allkirjaga. Nii nagu ta praegu kinnitab oma allkirjaga perekonna sissetulekute ja pere koosseisu õigsust (vt Lisa 1). Ning kahtluste olemasolul või siis pistelisel meetodil võib sotsiaaltöötaja kontrollida nt isikule kuuluva vara olemasolu kinnistusregistris, krediitiasutuses või autoregistris. Et aga Eestis taotleb igakuiselt toimetulekutoetust 32 000 perekonda, siis on nende kõigi varandusliku seisu suhtes lauskontrolli teostamine väga mahukas töö.

Annus ja Aaviksoo (2002) on Juridica eriväljaandes välja toonud Euroopa riikide lõikes varade ja sissetulekute arvestamist sotsiaaltoetuste määramisel.

	<i>Toetuse määramisel võetakse arvesse:</i>
Austria	Kõik sissetulekud (v.a teatud erandid, nt hooldustoetused, heategevuslikud toetused, õppetoetused) ja vara
Belgia	Kõik sissetulekud (muud hüvitised sotsiaalkaitse süsteemist tuleb ammendada), v.a lapsetoetused ja teatud hooldustoetused, teatud tulu kinnisvaralt, sotsiaaltoetused, õppetoetused, teatud annetused, sõjaveteranide pensionid, osaliselt töised sissetulekud ning eluasemega seotud toetused
Holland	Kogu sissetulek. Vara üle 10 300 kuldna (4674 euro) üksikisikul ja 20 600 kuldna (9348 euro) perekonna puhul
Iirimaa	Kõik perekonna sissetulekud (sh sotsiaalkaitssüsteemi toetused), v.a peretoetused. Kogu vara, v.a isiklik eluase
Island	Kõik sissetulekud (v.a eluasemetoetus ning hoolduseks ettenähtud toetused)
Itaalia	Kogu sissetulekud ja vara, v.a isiklik eluase. Palk läheb arvesse 75% ulatuses
Leedu	Kõik perekonna sissetulekud
Norra	Kõik sissetulekud ja varad (sh erinevad toetused)
Poola	Kogu sissetulek
Portugal	Arvestatakse perekonna sissetulekuid (v.a eluasemetoetus, peretoetused, õppetoetused, töine sissetulek ja stipendiumid kuni 20% ulatuses) ja vara
Prantsusmaa	Kogu sissetulek ja varad, v.a teatud sihtotstarbelised sotsiaalsed toetused. Tõised sissetulekud on lubatud ajutiselt kumuleerida
Rootsi	Kõik sissetulekud (sh sotsiaalkindlustuse sissetulekud ja toetused) ja vara, sealjuures on KOV-l küllaltki suur diskretsioon otsustada, milline vara tuleb realiseerida. Nt võidakse sundida müüma kinnisvara või autot. Tavaliselt ei tehta sellist otsust esmasel taotlemisel, vaid alles siis, kui abi on saadud pikema perioodi jooksul. Samuti ei nõuta tavaliselt vara (nt auto) müüki siis, kui see on vajalik

	töötamiseks või töö otsimiseks. Kinnisvara müüki ei nõuta siis, kui tagajärjeks oleks kodutus või kui müügist ei saaks raha (nt hüpoteegi tõttu)
Saksamaa	Sissetulekud (millest on maha arvatud maksud ja kohustuslikud sotsiaalkindlustusmaksed, samuti tulu saamiseks vajalikud kulutused). Kui tegemist on avalik-õiguslike maksetega mingiks kindlaks otstarbeks, arvestatakse need sissetulekust maha juhul, kui sotsiaalabi teenib sarnaseid eesmärgi. Tulu hulka ei kuulu ka lapse kasvatamise toetused (lapsetoetus on tulu), teatud sõjaväepensionid ja tsiviilõiguslikud kahjuhüvitised (v.a varalise kahju osas) ning heategevuse korras saadud abi, v.a kui see oleks ebaõiglane. Kogu vara, v.a avaliku võimu poolt toimetulekuks antud vara; töötamiseks vajalik vara; vaimsete, teaduslike või kunstiliste vajaduste rahuldamiseks vajalik vara, v.a luksus; isiklik elamu mõistlikkuse piires; raha väikses ulatuses ning muu isiklik vara, mille müük asetaks isiku või perekonna olulistesse raskustesse.
Sloveenia	Kõik sissetulekud, v.a sotsiaalabi (nt hoolduseks määratud toetused), lastetoetus, sünnitustoetus, töölesõidu transport ja töökohal toitlustamine, koolituseks või hariduseks määratud abi, puuetega inimeste poolt hooldusasutuses tehtav töö, katastroofiabi. Teatud spetsiifilised reeglid kehtivad mitteperioodilise tulu osas. Vara osas läheb arvesse kogu vara, v.a isiklik kodu (normide piires); vara, mida kasutatakse sissetuleku saamiseks; vara, millele ei ole võimalik tsiviilkohtupidamise korras nõuet pöörata, ja isiklik transpordivahend kuni 18 alampalga väärtuses
Soome	Kõik isiku ja perekonna sissetulekud, v.a väiksed tulud; töölkäiguks kuluvad tulud; vähemalt 20% töötasust, kuid mitte üle 100 euro kuus; emadustoetus, vanurihoolduse toetus, invaliidusustoetus, lapsehooldustoetus; teatud tööturuteenustega seotud toetused; alla 18-aastase lapse seaduslikud tulud osas, mis ületavad tema kohta arvestatud kulud; esmavajaduste rahuldamiseks antud tulud. Varadena võetakse arvesse kõik varad, v.a isiklik alaline eluase, vajalikud töö- ja õppevahendid, ^{*225} alla 18-aastase lapse vara osas, mis ületab tema kohta arvestatud kulud, ning muu vara, mis otsuse tegija seisukohalt on vajalik isiku või pere toimetulekuks
Suurbritannia	Erinev lähtuvalt sellest, kas isik töötab või mitte. Üldiselt motiveeritakse tööleasumist sellega, et lisaks minimaalsele arvestusest välja jäävale sissetulekule (üks nael nädalas) makstakse tööleasumise boonust. Muidu läheb arvesse kogu sissetulek, v.a teatud erandid nagu invaliidusustoetus, lapsetoetus, sõjaveteranidele makstav toetus ja teatud heategevusest saadud raha. Vara (alused ühtsed) osas võetakse arvesse kogu vara, v.a kodu. Kui vara väärtus ületab 3000 naela, toetusi vähendatakse, kui ületab 8000 naela, toetust ei maksta
Taani	Sissetuleku osas ei lähe arvesse teatud töine sissetulek (et soodustada töötamist), invaliidusustoetused ja hooldajate toetused, tööhõivega seotud kulutuste hüvitised, valimiskomisjonide liikmetele makstav hüvitis, tulumaksuvabad sotsiaalfondide maksed, laste tulu ja lastega seotud tulu ning toidu väärtus haiglas oleku ajal. Vara puhul läheb arvesse vara üle 10 000 Taani krooni (abielus isikute puhul 20 000

	Taani krooni), v.a eluase vajalikus ulatuses, tööks või hariduseks vajaminev vara, isikule tekitatud kahju hüvitised
Tšehhi	Seaduses on loetelu tulust, mis arvesse läheb (sh sotsiaaltoetused) ning klausel “ülejäänud regulaarne tulu”. Arvesse ei lähe invaliidsuspensionid
Ungari	Kõik perekonna sissetulekud

Intervjuust Riia linna sotsiaaltöötajaga selgus, et Riia linn on esimesena Lätis alustanud varade arvestamist toimetulekutoetuse määramisel. Informatsioonile pangaarvete kohta siiski ligipääsu ei ole ja ka muude varade olemasolu kontrollitakse pisteliselt (nt koduviitidega). Varade arvestamine toimub põhimõttel, et isik deklareerib toetust taotledes oma vara (mida pisteliselt kontrollitakse) ja vajadusel saab siis keelduda toetuse maksmisest.

Andres Siplane

MSI nõunik

631 6513

andres.siplane@riigikogu.ee